

Sz-kuckó

Mondogassuk előbb lassan, jól artikulálva, majd egyre gyorsulva:

- szi-szu-sze-szá-sza-szó-szi-szu-sze-szá-sza-szó...
- isz-usz-esz-ász-asz-ósz-isz-usz-esz-ász-asz-ósz...
- isszi-usszu-essze-ásszá-assza-osszo-üsszü...
- irszi-urszu-ersze-árszá-arsza-orszo-ürszü...

Ejtsük tisztán a következő szó párokat, ikerszavakat, majd mondjuk az egész szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként:

- teszék-veszék
- csúszik-mászik
- szisszen-szusszan
- összevissza

Ejtsük tisztán a következő szó sorokat, szókapcsolatokat, majd mondjunk egy-egy szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként ismételve:

- szil szál szalmaszál
- szuszi-muszi nyuszika
- isze-pisze Esztike

Páronként mondják egymásnak felelgetve az alábbi mondatokat a gyerekek! Tiszta ejtéssel, nyugodt tempóban, majd ismételve és gyorsítva a tempót:

– Szőlőt eszem.	– Mustot iszom.
– Szedret eszem.	– Szörpöt iszom.
– Szilvát eszem.	– Szódát iszom.
– Cseresznyét eszem.	– Vizet iszom.

Szitáló

A párok álljanak fel, forduljanak egymás felé, és a *Szita, szita, sűrű szita* kezdetű mondókat mondogatva „szitáljanak” együtt: két kezükkel mintha egy kerek szitát tartanának és rázogattánák, mozgassák a kezüket jobbra-balra, nyolcad értékenként váltva irányt! A mozgás így elég „sűrű” lesz, de a szitáláshoz erre van szükség:

Szita, szita, sűrű szita,	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
ma szitálok, holnap sütök,	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti
neked egy kis cipót sütök.	□□ □□	ti-ti-ti-ti ti-ti-ti-ti

A szövegmondás és szitálás lehet egyre sűrűbb: a tempót lehet fokozni, amíg nem esnek ki a ritmusból.

Tapsoló

A párok egymással szemben állva mondják az *An-tan-té-nusz* kezdetű mondókat, miközben negyed értékenként tapsolnak, hol magukban, hol a másikkal pacsizva. (Az alábbi szöveg negyed értékenként tagolt.)

An-tan-té-nusz,		tá-tá tá-tá
szó-raka-té-nusz,	□	tá-ti-ti tá-tá
szó-raka tiki-taka	□ □□	tá-ti-ti ti-ti-ti-ti
bilin-balan-busz.	□□	ti-ti-ti-ti tá (szün)

Három tapsforma ismétlődik:

1. taps saját kézzel (maga előtt)
2. jobb kéz a másik jobbához
3. bal kéz a másik baljához

Tapsformák sorrendje: 1, 2, 1, 3, 1, 2, 1, 3... stb.

Sípoló

Eszközигény: Számítógép, hangszóró, síp/ furulya

Tanuljuk meg énekelve a *Szólj, síp, szólj* kezdetű mondóka teljesebb változatát (az ABC-kuckóban rövidebb változat olvasható)! A daltanulásban segít az Ovitévé hangfelvétele.

Kattints ide!

Majd álljunk körbe, és tegyük ki a sípot két nehéz próbának: választunk valakit, aki a kör közepére áll egy síppal vagy furulyával a kezében. Lehetőleg olyan gyerek vállalkozzon, aki zenét tanul, és a furulyán meg tud szólaltatni két hangot! Ha ez nem megy, egyszerű sípot is fújhat, majd énekelje a kezdő sort! A többiek folytassák az éneket, a páros sorokra befelé lépegetve (szűkül a kör), a páratlan sorokra kifelé lépegetve (tágul a kör). Végül szólaljon meg újra a síp dallal és/vagy síppal/furulyával. Kiállta a próbát, nem ártott neki sem a forró víz, sem a kerék.

<i>Szólj, síp, szólj,</i>	– szóló (ének, síp/furulya)
<i>forró vízbe teszek,</i>	– körben állók, befelé lépegetve
<i>onnan is kiveszek,</i>	– körben állók, kifelé lépegetve
<i>kerék alá teszek,</i>	– körben állók, befelé lépegetve
<i>onnan is kiveszek,</i>	– körben állók, kifelé lépegetve
<i>szólj, síp, szólj!</i>	– szóló (ének, síp/furulya)

SZÉLVILÁG

Szélfogó

Játsszunk szélfogót, ami néhány (2-3) szellőcskével indul: a szellőcskék a fogók, a többiek lehetnek falevelek, szirmok, amiket felkap a szél, és visz magával. Akit a szellőcske megfog, az kézfogással csatlakozik hozzá: most már ők ketten a szellő. Akit a szellő megfog, szintén csatlakozik, így már hárman lesznek a szelecske. Majd négyen-ötven lesznek a szél, hatan-heten szélfúvás stb. Melyik szellőcskéből lett a leghosszabb szélfúvás?

Tekereg a szél

Eszközигény: Számítógép, digitális tábla, ritmushangszerek

A szeles futkosás után hallgassuk meg Weöres Sándor *Kis versek a szélről* című versének részletét a Sebő együttes előadásában!

Kattints ide!

Felelgetve soronként-kétsoronként ismételjük a verset ritmizálva, ujjunkkal a tenyerünkben ütve az időmértékes ritmust! Szakaszonként változik a szélerő, a vers dinamikája:

Csendes szél:

Tekereg a szél,	U U U U –	ti-ti-ti-ti-tá
kanyarog a szél,	U U U U –	ti-ti-ti-ti-tá
didereg az eper-ág:	U U U U U U –	ti-ti-ti-ti-ti-ti-tá
mit üzen a tél?	U U U U –	ti-ti-ti-ti-tá

Erősödő szél:

Fuj a szél, fuj a szél,	U U – U U –	ti-ti-tá-ti-ti-tá
de morog a szél.	U U U U –	ti-ti-ti-ti-tá
Apró ez a szoba,	– – U U U U	tá-tá-ti-ti-ti-ti
Mégis belefér.	– – U U –	tá-tá-ti-ti-tá

Viharos szél:

Széles világba	– – U – U	tá-tá-ti-tá-ti
fut a szél magába,	U U – U – U	ti-ti-tá-ti-tá-ti
nyakában a lába,	U – U U – U	ti-tá-ti-ti-tá-ti
sosem érsz nyomába.	U U – U – U	ti-ti-tá-ti-tá-ti

Ha jól megy a széljáték, és kedvet kaptak hozzá a gyerekek, ismételjük meg a felelgető versmondást ritmushangszerekkel kísérve és fokozva a dinamikát! Előbb csak rázogatók, majd csörgők és kaparók, végül dobok, pörgődob is bevethető.

Végül meghallgathatjuk újra a *Tekereg a szél* című dalfeldolgozást, most már teljes egészében, és a gyerekek az előadóval dúdolhatják, énekelhetik a dalt.

Kattints ide!

Szélforgók

Készítsünk a gyerekekkel szélforgót, ami mindig népszerű, főleg, ha saját kezűleg készül! Az alapforma készítését fehér lapból, szívószálynnyel jól bemutatja egy videófilm:

Kattints ide!

Színes lapokból vidámabb szélforgót készíthetünk, ami hurkapálcanyéllal is jól működik. Ennek készítését is egy bemutató videón követhetjük végig.

Kattints ide!

A készítés menete fázisrajzokkal, angol nyelvű leírással is elérhető.

Kattints ide!

Kitalálhatunk egy-egy színes forgókaraktert Weöres Sándor kis szélverseihez (minden szakaszhoz külön-külön). De tervezhetünk más szélkaraktereket is, amit a forgó színei, mintái adnak vissza.

SZIROMVILÁG

Kép- és versböngésző – Csuromfehér

Nézzük meg a nyitó oldalpár (110–111. o.) képét:

Mit látunk? Mi történik? Ki a főszereplő? (A kisiú? Vagy a szél?)

Mi az a fehér, ami hullik? El lehet-e dönteni a kép alapján?

Mihez hasonlít a szíromhullás? Mire emlékeztet? – Hallgassuk meg a gyerekek véleményét, majd keressük a választ Markó Béla *Csuromfehér* című versében! A tanító olvassa fel a verset,

a gyerekek pedig figyeljék meg, hogy mi hullik a versben: hó vagy virágszirom? – Hallgassuk meg a gyerekek emlékezetből adott válaszait! Azután olvassák el ők is figyelmesen a verset, és gyűjtsenek pontos érveket! Majd beszéljünk:

Mihez hasonlít a szíromhullás? – Olyan, mintha...

Mihez hasonlít a hópelyhek kavargása? – Olyan, mintha...

Mit jelent a „csuromfehér”? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd szükség esetén pontosítsunk: Mire mondjuk azt, hogy csurom? Pl. csuromvizes (= tele van vízzel, csurranásig)

Igaza van-e a versbeszélőnek, amikor azt mondja: Semmi sem az, amit látsz? Mert minden valami másnak is látszik?

Folytassuk a hasonlítást! Keressünk dolgokat, amelyek valami máshoz hasonlítanak! Pl.:

A szilva olyan, mint...

A sípszó olyan, mint...

A szúnyogcsípés olyan, mintha...

A virágok illata olyan, mintha...

Stb.

Kinek mit jelentenek a vers utolsó sorai? Mi mihez hasonlít? – Értelmezhetjük pl. így: A fehér szíromhullás olyan, mintha senki se sírna, mintha a világ nyílna...

Virágpróba

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

Nézzük meg a *Virágpróba* című tankockán, mennyire hasonlítanak egymáshoz a gyümölcsfák virágai! Felismerjük-e, melyik virág melyik fához tartozik? Tegyük egy próbát! Ha nem sikerül, javíthatunk az „i” fölött olvasható név segítségével! A képek kattintással nagyíthatók. Figyeljük meg a virágok szerkezetét: a szirmokat, porzókat, a szirmok számát, alakját! Milyen hasonlóságokat és különbségeket veszünk észre?

Kattints ide!

Sziromhullás, virágkollázs

Eszközanyag: Fehér papírok, ceruzák, ollók

A bemutatott gyümölcsfavirágok 5-5 sziromból állnak. Alkossanak a gyerekek ötfős csoportokat, és helyezkedjenek el egy-egy asztal körül! Hajtsanak össze harmonikahajtással fehér papírt 5 rétegben, rajzoljanak rá sziromformát (ha elfér, lehet többet is), és vágják ki! A szirmon egyenként húzzák végig erősen az olló tompa fokát, amitől a papír kissé felkunkorodik! Készen is vannak a szirmok. Ha a csoport elég ügyes, gyorsan elkészülhet egy kosárka virágszirom, amivel rendezhetnek sziromhullást, vagy megalkothatják egy virágba borult faág kollázsképét.

SZEDER ÉS SZÚNYOG

Gyümölcspiramis

Tartsunk gyümölcskóstolót mimes játékkal! Miközben mondjuk az alábbi mondatpiramist, kísérik gyümölcsmajszolást utánozó mozdulatokkal:

Szőlőt eszem.

Szőlőt és szedret eszem.

Szőlőt, szedret és szilvát eszem.

Szőlőt, szedret, szilvát és cseresznyét eszem.

Szőlőt, szedret, szilvát, cseresznyét és őszibarackot eszem.

Szúrópróba

Melyik gyümölcshöz nehezebb hozzájutni a fentiek közül? (Nem a vásárlásra, hanem a gyümölcsszedésre gondolunk.) Miért? – pl. a cseresznye magasan van a fán, fel kell érte mászni. Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd olvassák el magukban némán Gryllus Vilmos *Szederbokor* című versét! Figyeljék meg, miért okoz gondot a szederszedés, és a versbeszélő milyen megoldást választ!

Felkészülés után beszéljünk:

Miért nehéz megközelíteni a szedret? Mi a megoldás? Hogyan lehet a túszezúrásokat kivédeni? Megéri-e a küzdelmet?

Mire jó a szeder? Mi készül belőle?

Ki vett már részt szederszedésben? Mesélje el, mit tapasztalt!

Milyen növények vannak még a kertben, amelyek szúrnak? Pl. rózsa, egres (pöszméte/piszke), ribizli.

Adjunk tanácsot: Mit tegyünk, ha gyümölcsöt szedünk szúrós ágakról? Vagy ha rózsát vágunk le, és csokorba tesszük?

Mi lehet még, ami szúr? Folytassuk többféleképpen ezt a mondatot: „De szúr...”

Szúnyogcsapós

Vajon szerepelt-e a válaszok között a szúnyog? Ha nem, zümmögéssel játszunk el a hangját, mintha a fejünk körül körözne! Majd azt is, hogy a homlokunkra száll, és lecsapjuk. – Ebből rájönnek-e a gyerekek, miről van szó? (Ha még mindig nem, megtalálják a választ a 112. oldal képén.)

Játsszuk el mindannyian a szúnyogtámadást, mintha egy egész hadsereg zúgna a fejünk körül! Majd hallgassuk meg Lackfi János *Szúnyogcsapós* című versét (a pedagógus vagy egy vállalkozó gyerek felolvasásában)!

Olvassuk együtt is a verset ritmizálva, a versritmust az ütemhangsúly és időmérték együtt alakítja:

Zzzzzzzzzzzzz!

<u>Röpdös</u> a <u>szúnyog</u> ,	– U U – –	tá-ti-ti-tá-tá
<u>táncol</u> gat,	– – –	tá-tá-tá
<u>sí</u> pol a <u>hang</u> ja:	– U U – <u>U</u>	tá-ti-ti-tá-tá
„ <u>Megszúrlak!</u> ”	– – –	tá-tá-tá
<u>Bökdös</u> a <u>szúnyog</u> , <u>kóstol</u> gat:	– U U – – – – –	tá-ti-ti-tá-tá tá-tá-tá
<u>sír</u> a <u>füled</u> be! <u>Kapd</u> el, <u>csatt!</u>	– U U – U – – –	tá-ti-ti-tá-ti tá-tá-tá

Ha már jól megy, mondjuk a verset emlékezetből, mimes mozgással kísérve, ahogy röpdös a fejünk körül a szúnyog, végül lecsapva szegényt! (Rosszkor volt rossz helyen – szokták mondani.)

Gyümölcsapintó

Eszközigény: Gyümölcsök, tál, konyharuha

Vigyünk be a gyerekeknek különféle, hazánkban is termő gyümölcsöket, és helyezzük el egy tálon! A tálát takarjuk le egy konyharuhával! Kérjük meg a gyerekeket, egyenként nyúljanak be a ruha alá, tapintsanak meg egy gyümölcsöt, és nevezzék meg! Lehetőleg olyat válasszanak, aminek a nevét még nem hallották! Miután mindenki tett egy próbát, leplezzük le a gyümölcstálat! Sikerült minden gyümölcsöt felismerni? Van olyan gyümölcs, aminek a neve elhangzott, de nincs a tálon?

A cseresznyefa

Eszközigény: Számítógép, kivetítő, hangszóró

Van-e olyan gyümölcs, ami nincs a tálon, de szerepel Miklya Luzsányi Mónika *A cseresznyefa* című történetében? A gyerekek némán olvassák el a történet első bekezdését eddig: „és vígan lakmározta.”

Kérdezzük meg, mit lakmározta a kertben a gyerekek? Milyen gyümölcsök teremtek ott? Mivel nem találkoztunk a tálon?

Ki az, aki mászott már cseresznyefára vagy meggyfára? Meséljen róla, hogyan kell fára mászni, mire kell vigyázni! Mik a fára mászás szabályai?

A fákat is érheti baj. Mit gondoltok, mi történt a cseresznyefával? Olvassuk tovább a történetet (olvashat egy vállalkozó gyerek) eddig a mondatig: „De hátha új életet tudunk lehelni belé.”

Kérdezzük meg a gyerekeket: Mit gondoltok, mi lehet ez az új élet? Mit mond erről a kép (112–113. o.)? Felismeritek-e, hogy nagypapa mit csinál, milyen gépen dolgozik? Milyen szerszámok sorakoznak a falon? Vajon melyiket használhatta még a cseresznyeág „új életéhez” a papa?

Olvassuk tovább a történetet, és figyeljük benne a válaszokat! Megint egy vállalkozó gyerek olvashat, egészen a történet végéig.

Mit készített a papa a cseresznyeágból? Hogyan és mivel dolgozott?

Ki látott már esztergagépet? Hogy működik?

Kukkantsunk bele egy filmbe, amin a faesztergályos egy fahasábból fakupát esztergál! (Elég néhány ponton belenézni a munkafolyamatba, ami igen szemléletes.)

Kattints ide!

Milyen masina az eszterga? Hogy működik? Mi végzi a faragást? Milyen formájú tárgyakat lehet esztergálni? Az elkészült fakupát a film végén (16:24-től) mutatja be a mester.

Fűszer- és sótartó papírból

Eszközigény: Számítógép, kivetítő, hangszóró, A/4-es papírok

Mi még nem nagyon faraghatunk, az esztergát csak filmről vagy távolról figyelhetjük. De a papírhajtogatás mesterségét már tanulhatjuk, és ajándéktárgyakat is készíthetünk. Pl. díszes sótartót, amihez erős tartású mintás és színes papírokra van szükség. Az alphajtás ismert, követhetjük egy videófilmen vagy fázisrajzokon keresztül. Dekorációs értékét is megfigyelhetjük egy képen, ami motiváló lehet az ajándékkészítéshez: anyának, nagymamának vagy az egész családnak az ünnepi asztalra.

Bemutatóvideó

Kattints ide!

Fázisrajzok leírással

Kattints ide!

Sótartó dekoráció

Kattints ide!